

№ 1
2023

Праці Наукового товариства ім. Шевченка. Медичні науки 2023, 1 (71). <https://doi.org/10.25040/ntsh>

www.mspsss.org.ua

DOI: 10.25040/ntsh2023.01.07

Огляд

Адреса для листування:
Львівський національний медичний
університет імені Данила
Галицького, вул. Пекарська, 69,
Львів, Україна, 79010
Е-пошта: ibjulice@gmail.com

Надійшла до редакції: 20.12.2022
Прийнята до друку: 17.01.2023
Опублікована: 30.06.2023

ORCID IDs

Юлія Бежук:
<https://orcid.org/0000-0001-5975-6863>

Олеся Мартовлос (Годована):
<https://orcid.org/0000-0003-4833-8935>

Конфлікт інтересів: автори
заявляють про відсутність
конфлікту інтересів.

Особистий внесок авторів:

Створення концепції: Юлія Бежук;

Результати дослідження: Юлія
Бежук, Олеся Мартовлос (Годована);

Написання: Юлія Бежук, Олеся
Мартовлос (Годована);

Редагування та затвердження
остаточного варіанту: Олеся
Мартовлос (Годована).

Дозвіл комісії з питань біоетики:
біоетична комісія Львівського
національного медичного
університету імені Данила
Галицького, Протокол №9,
21.12.2020.

Фінансування: автори не
отримали жодної фінансової
підтримки свого дослідження.

© Всі автори, 2023

Ефективність застосування вітчизняного четвертинно-амонієвого антисептика у загальній медицині та стоматології (сучасний погляд і клінічний випадок)

Юлія Бежук, Олеся Мартовлос (Годована)

Кафедра терапевтичної стоматології, пародонтології та стоматології ФПДО, Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Львів, Україна

Субстанція декаметоксину (ДКМ®) – це речовина з групи четвертинних амонієвих сполук. За даними літературних джерел антимікробний ефект ДКМ® зумовлений механізмом, який поєднує ушкодження клітинної мембрани бактерій і лізис їхніх протопластів, а також змінює проникність клітинної оболонки мікробної клітини, зумовлюючи її деструкцію. ДКМ® демонструє активність щодо грампозитивних і грамнегативних бактерій (стафілококи, стрептококи, дифтерійна та кишкова палички, сальмонели, протей, клебсієли, шигели, псевдомонади, клостридії), деяких грибів (дріжджеподібні гриби, окремі види пліснявих грибів). Є також повідомлення про антивірусну дію цієї сполуки. Метою дослідження є висвітлення результатів сучасних робіт українських науковців щодо аналізу властивостей і широких аспектів застосування антисептика ДКМ®, а також у демонстрації власного клінічного випадку стосовно його ефективності у пародонтологічній практиці. Аналіз результатів різних публікацій дав змогу оцінити повний спектр властивостей ДКМ® щодо його терапевтичного потенціалу в сучасних доклінічних і клінічних дослідженнях, зокрема у пародонтологічній практиці.

Ключові слова: декаметоксин (ДКМ®), бактерицидна дія, протигрибкова дія, протівірусна дія, клінічна медицина, пародонтологія.

Вступ

Серед широкого арсеналу сучасних антисептичних засобів, які володіють антимікробною активністю, виразно виділяється вітчизняний антисептик декаметоксин (ДКМ®), який належить до класу поверхнево-активних речовин – катіонних детергентів. За своєю здатністю до елімінації плазмід антибіотикорезистентних мікроорганізмів ДКМ® не поступається мірамістину та широко відомому у світі антисептику, що належить до похідних бігуанідину – хлоргексидину біглюконату. Досвід лікування захворювань, що мають гнійно-запальний компонент з використанням ДКМ®, який перереєстрований в Україні безстроково, накопичено в хірургії, пульмонології, гінекології, урології, гастроентерології, травматології, офтальмології, оториноларингології, дерматології та стоматології [1, 2, 3, 5, 7, 8, 14, 15, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 38].

Матеріали та методи

Методологія дослідження реалізована у збиранні й аналізуванні доказів щодо використання ДКМ®, опираючись на оригінальні та лабораторні дослідження вітчизняних дослідників на підставі доказових баз PubMed, Scopus, Cochrane, Google Scholar, ResearchGate, а також джерел ВООЗ, МОЗ України та інших інтернет-ресурсів.

Результати

Великою перевагою місцевого застосування антисептиків серед інших препаратів, зокрема антибіотиків, є повільне формування резистентності у мікроорганізмів, які викликають гнійно-запальні та інфекційні захворювання. Серед основних позитивних характеристик ДКМ® виділяють його здатність підвищувати чутливість мікроорганізмів до дії антибіотиків [4, 5, 6]. Згідно з різними інформаційними джерелами, ефективність цього препарату як місцевого антисептика базується на тому, що він створює мінімальний ризик виникнення місцевих побічних ефектів і подразнювальної дії на тканини [7, 8, 9].

У багатьох експериментальних дослідженнях підтверджена висока протимікробна активність, виражена бактерицидна, бактеріостатична, фунгіцидна та противірусна дія ДКМ®. Розрізняють дві серії виготовлення ДКМ® – генеричну і патентовану. Генеричний препарат містить речовину, яка ідентична оригінальній (патентованій) субстанції антисептика. Технологія виробництва генеричного препарату ДКМ® не повною мірою збігається з оригінальною патентованою технологією, проте не поступається їй широким антимікробним спектром дії [10].

Субстанцію декаметоксину (Decamethoxinum, ДКМ®) створено на Дослідному виробництві Інституту органічної хімії Національної академії наук України українськими вченими (реєстраційне посвідчення UA/12128/01/01) [13]. Готові лікарські засоби з ДКМ® випускають в Україні у рідкій (розчини для зовнішнього застосування, краплі очні та вушні), твердій (таблетки) формах та з газоподібним дисперсійним середовищем у вигляді аерозолі [11]. ДКМ® використовують для лікування мікозних ушкоджень шкіри (0,01-0,05% розчин), гнійно-запальних ушкоджень м'яких тканин, запальних процесів слизових оболонок – циститу, отиту, кон'юнктивіту, гінгівіту, пародонтиту, стоматиту, хронічного тонзиліту, ангіни, виразкового коліту, проктиту, абсцесу легень тощо (0,025-0,03% розчин), обробки рук і операційного поля (0,025% розчин), шовного матеріалу та інструментів (0,1% спиртовий розчин). Найбільш поширеною лікарською формою ДКМ® є його 0,02 % розчин [12].

Структура та фізичні властивості ДКМ®

ДКМ® (1,10-декаметиле-бис(N, N диметилментоксикарбонілметил) амонію хлорид) – білий, дрібнокристалічний порошок зі слабким специфічним запахом; легко розчинний у воді (рН розчину у межах від 5,5 до 7,5) та 96% спирті. Молекулярна маса речовини становить 693,911 г/моль, молекулярна формула – $C_{38}H_{74}Cl_2N_2O_4$. Молекула ДКМ® містить синтетичний декаметиленовий ланцюжок і дві молекули ментолу, отриманого з м'ятної олії [10].

Механізм антимікробної дії ДКМ®

Антимікробна дія сполуки спрямована на блокаду функції клітинної стінки та пригнічення життєдіяльності ділянок клітини, що відповідають за синтез білка і клітинний поділ. Механізм дії ДКМ® охоплює деструкцію і збільшення проникності мікробної стінки, інактивацію екзотоксину, а також пригнічення синтезу білка в клітинах бактерії-збудника. Специфіка дії антисептика заснована на його здатності з'єднуватися з ліпідними структурами, порушувати проникність клітинної мембрани, що призводить до порушення гомеостазу

всередині клітин і до їх лізису. Тому відбувається зниження вірулентності мікроорганізмів завдяки зменшенню адгезивності [14, 15]. Крім того, ДКМ® селективний щодо мікроорганізмів і не руйнує клітини організму людини. Це пов'язано з тим, що стінка бактерійної клітини складається з коротких ліпідних ланцюжків, які швидко руйнуються під впливом ДКМ®, тоді як довгі ліпідні ланцюжки клітин людини не піддаються дії його молекули [16].

Характеристика антимікробної активності ДКМ® *in vitro* та в експерименті

ДКМ® володіє протимікробною дією на музейні штами мікроорганізмів *S. aureus* ATCC 25923, *E. coli* ATCC 25922, *P. aeruginosa* ATCC 27853, *C. albicans* CCM 885 та на клінічних полірезистентних до антибіотиків штаммах *S. aureus* (n 85), *E. coli* (n 22), *P. aeruginosa* (n 16), *C. albicans* (n 12) з мінімальною бактерицидною концентрацією (МБЦК) для *S. aureus* ($3,67 \pm 2,71$ мкг/мл) та *E. coli* ($26,8 \pm 17,5$ мкг/мл). У цьому випадку клінічні штами *P. aeruginosa* виявляли стійкість, а *C. albicans* – помірну чутливість [17]. Проаналізовано, що ДКМ® характеризується високою МБЦК стосовно 130 штамів *S. aureus* ($1,45 \pm 0,1$ мкг/мл) і 120 штамів *E. coli* ($5,99 \pm 0,37$ мкг/мл), зокрема ешерихії ($15,6$ – $31,2$ мкг/мл), *Bac. subtilis* ($3,9$ мкг/мл), *Bac. anthracoides* ($1,95$ мкг/мл), клінічних штамів стафілококу ($2,19 \pm 0,23$ мкг/мл). За наявності суббактеріостатичних концентрацій ДКМ® $0,03$ мкг/мл та $0,1$ мкг/мл у поживному середовищі настає втрата токсичної дії екзотоксину у трьох із п'яти штамів дифтерійної палички [13]. Також ДКМ® виявляє високу бактерицидну дію до клінічних штамів *S. aureus* (n 65) – у межах $1,51 \pm 0,14$ мкг/мл, *E. coli* (n 55) – $4,93 \pm 0,39$ мкг/мл, *K. pneumoniae* (n 16) – $16,58 \pm 1,58$ мкг/мл, *P. aeruginosa* (n 18) – $83,33 \pm 7,15$ мкг/мл. Фунгіцидну дію препарат виявляє щодо *C. albicans* (n 10) – у межах $8,19 \pm 1,85$ мкг/мл [21]. *In vitro* МБЦК субстанції ДКМ® залежить від виду мікроорганізму та рН із найнижчими значеннями для *S. aureus*, *P. aeruginosa* у лужному середовищі (рН $8,0 \pm 0,1$) – $0,62$ та $25,0$ мкг/мл, відповідно [18]. У цьому випадку чутливість штамів стафілококу до ДКМ® в присутності МБЦК, що перебуває у межах $3,9$ – $7,8$ мкг/мл, забезпечує ефективне застосування цього антисептика в клінічних умовах [6], що додатково підтверджено у багатьох дослідженнях [1, 4, 9, 10, 13, 17]. Заразом МБЦК ДКМ® збільшується у присутності 10% білків сироватки крові до 8-ми разів, тоді як за присутності 5% білків сироватки крові така концентрація знижується удвічі [19, 20, 21]. З'ясовано, що декаметоксин у 128 разів потенціює антибактерійну дію β-лактамів на резистентні штами стафілокока і знищує плазмиди резистентності, що запобігає появі та поширенню антибіотикорезистентності [16].

Концентрація 0,02% розчину ДКМ® за його тривалого (впродовж 28 діб) перорального введення у шлунково-кишковий тракт щурів у терапевтичній дозі 3 мл/кг та дозі, десятикратно вищій (30 мл/кг), визначала відсутність патологічних змін у функціонуванні органів і систем експериментальних тварин. Визначено, що 0,02% ДКМ® не має алергізувальних, сенсibilізувальних, місцевоподразнювальних властивостей і кумулятивного потенціалу. Антисептик не чинить токсичної дії на клітинний та гуморальний імунітет, репродуктивну функцію тварин [9]. Розчин зазначеної концентрації позитивно діє на процеси загоєння післяопераційної рани кроля та приживлення алотрансплантату при моделюванні інтраперитонеальної герніопластики, мінімізуючи місцеву запальну реакцію й негативний вплив на процеси імплантації композитної сітки в передню черевну стінку тварин [22].

Противірусна дія ДКМ®

Механізми противірусної дії ДКМ® досліджують шляхом вивчення його впливу на протеолітичну активність під час вірус-мембранної взаємодії [23, 24, 25, 26]. З'ясовано, що ДКМ® чинить регуляторний вплив на ензиматичну активність вірусу й вірус-мембранного комплексу, гальмує протеолітичні процеси на ранніх етапах репродукції вірусу грипу під час взаємодії вірусу з мембранами чутливих клітин. Механізм дії ДКМ® може бути пов'язаний із впливом на позаклітинний вірус і можливим ушкодженням вірусної протеази. Властивості цього антисептика як поверхнево-активної речовини, ймовірно, перешкоджають взаємодії вірусних і клітинних рецепторів, що призводить до інгібування протеолітичної активності вірусмембранного комплексу [23].

Як тест-вірусу використовують коронавірус інфекційного бронхіту птахів (Infection bronchitis virus - IBV). Віруліцидну дію ДКМ® досліджено в культурах клітин фібробластів ембріонів курей (ФЕК) і нирок сирійського хом'яка (ВНК21). Застосовували стерильний ізотонічний розчин ДКМ® в концентрації 0,02% та 0,1%, у тім числі при сучасних вірусних захворюваннях дихальних шляхів. Результати, зареєстровані методами світлової мікроскопії, дали змогу з'ясувати, що інфекційний титр IBV знижувався на 2-5 lg порівняно з контролем в умовах обробки вірусу фізіологічним розчином ДКМ® в концентраціях 200-1000 мкг/мл. Доведено, що у дозі 200 мкг/мл засіб повною мірою інактивував 100-1000 інфекційних доз вірусу при тривалості експозиції 30

хвилин без проявів цитотоксичної дії при серійних розведеннях. Виявлені віруліцидні властивості ДКМ® щодо прототипного штаму сім'ї *Coronaviridae* у фармакологічно дозволених концентраціях спонукали дослідників рекомендувати його для застосування як дезінфікуючого засобу для неспецифічної профілактики коронавірусних інфекцій у дорослих людей.

За результатами проведених вірусологічних і клінічних досліджень була встановлена віруліцидна активність декаметоксину в концентрації 41,8-62,5 мкг/мл (0,004-0,006% розчин) щодо коронавірусів, серед яких стійких до препарату штамів не було виявлено [24, 25]. Визначення віруліцидної дії ДКМ® на моделях простих і складних тест-вірусів продемонструвало, що 0,02% розчин ДКМ® виявився ефективним дезінфікуючим засобом стосовно складних респіраторних вірусів, зокрема вірусу грипу. Механізм його віруліцидної дії як поверхнево-активної речовини може реалізовуватись через руйнування ліпідного шару суперкапсидної оболонки вірусу, що походить із клітинної оболонки, модифікованої вірус-специфічними білками [26].

Характеристика властивостей ДКМ® в клінічних умовах (Рис. 1)

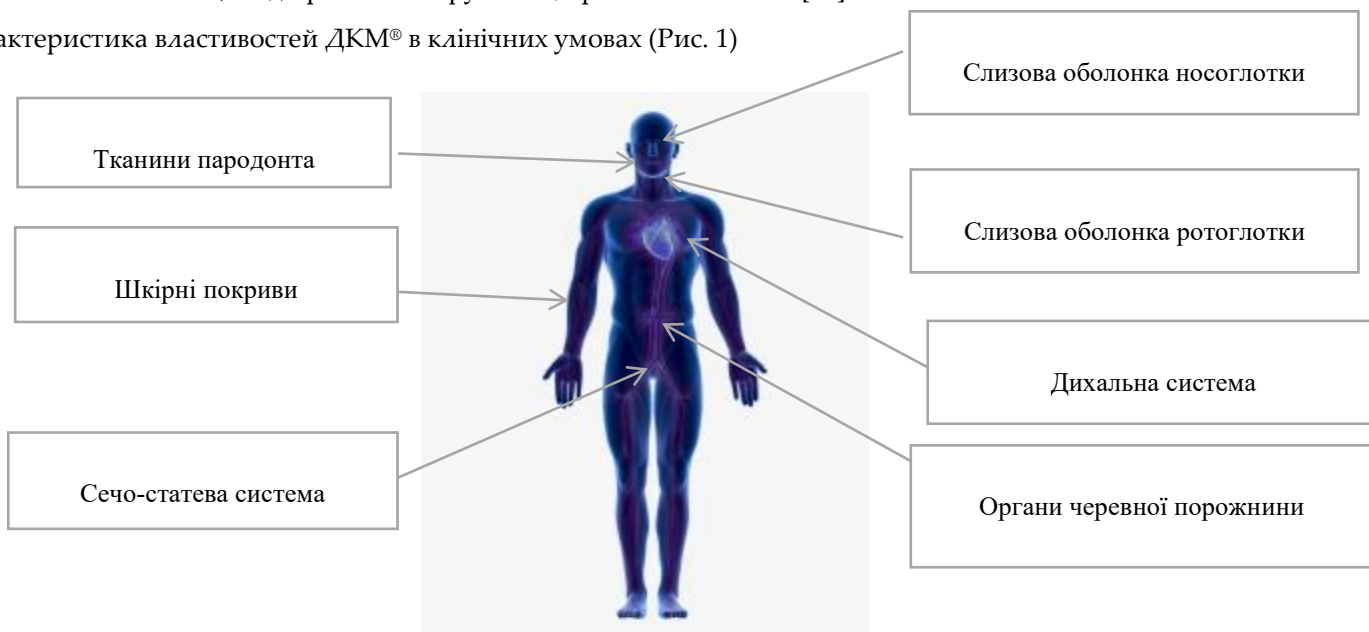

Рисунок 1. Біоніші людського організму, які типові для використання антисептика ДКМ®

Широкий спектр дії ДКМ® дає змогу використовувати його у різних галузях медицини.

Дослідження застосування ДКМ® в лікуванні гнійних ран та опіків

Простежено особливості процесу ранозагоєння та ступінь мікробної колонізації ран пацієнтів у гострому періоді опікової хвороби при місцевому застосуванні засобів на основі ДКМ®. Результати досліджень засвідчили прискорення зменшення колонізації ран збудниками раневої інфекції мікробними асоціаціями (*S. aureus*, *A. baumannii*, *P. aeruginosa* та інших), починаючи з 3-ї доби, що сприяло скороченню запального періоду в рані та ерадикацію цих мікроорганізмів, починаючи з 7-ї доби [27].

Дослідження застосування ДКМ® в абдомінальній хірургії

У порівняльному аспекті проведено вивчення антимікробної ефективності 0,02% розчину ДКМ® при місцевій санації абсцесів печінки. Найбільшу чутливість до ДКМ® визначено у бактерій родів *Staphylococcus* і *Enterococcus*. Бактеріостатична дія на *Escherichia coli* відбувалась у присутності 8,92 мкг/мл ДКМ®. При застосуванні ДКМ®, на третю добу, у хворих виділяли ентерококи та грамнегативні мікроорганізми (синегнійну паличку та протеї), а через сім діб лікування, в одиничних випадках, визначали лише *Pseudomonas aeruginosa* і *Proteus vulgaris* [28].

При санації постнекротичних скупчень у 23-х хворих застосовували 0,02% розчин ДКМ®, у 82,6% з яких було досягнуто повної санації гнійних вогнищ шляхом пункції і дренивання з наступним промиванням розчином ДКМ®. У 17,4% хворих, в яких у постнекротичних скупченнях переважав тканинний компонент (секвестри), були виконані оперативні втручання (некрсеквестректомія) і адекватне дренивання залишкової порожнини [29].

Після хірургічної ліквідації джерела перитоніту (місцевого, дифузного та розлитого), ретельної санації черевної порожнини, усунення фібринозно-гнійного нальоту, ексудату і промивання розчином антисептика, після встановлення дренажних трубок в черевну порожнину заливали 1,5-2 л підігрітого розчину ДКМ® і операційну рану зашивали наглухо. Клінічно доведено, що при застосуванні ДКМ® гнійні виділення з черевної порожнини змінювалися на серозні, в середньому, на 3-тю добу, що давало змогу зменшити тривалість самої процедури дренування [30].

Дослідження застосування ДКМ® в оториноларингології

Сьогодні у фармацевтичних колах особливої популярності набуває застосування небулайзерної терапії. Таку терапію використовують при патології не тільки нижніх дихальних шляхів, а й ЛОР-органів. Дослідженнями визначено ефективність лікування хворих з вірусіндукованим інфекційним загостренням хронічного бронхіту шляхом використання інгаляційного антисептичного засобу ДКМ® (через небулайзер) у дозі 2 мл 0,02 % розчину 2-3 рази на добу впродовж 5-7 днів. З'ясовано, що додаткове інгаляційне застосування ДКМ® забезпечує зменшення вираженості та тривалості проявів інтоксикації та катаральних явищ в середньому на 1-2 дні [31].

Вивчення клінічної ефективності 0,02% розчину ДКМ® через інгаляції у комплексній терапії хворих з інфекційним загостренням бронхіальної астми допомогло з'ясувати, що небулайзерну терапію розчином ДКМ® добре переносили пацієнти, не супроводжувалась розвитком місцевих побічних ефектів у вигляді подразнення слизової оболонки та мала виражену протизапальну дію [32, 33].

Клініко-мікробіологічні дослідження інгаляційного застосування ДКМ® у комплексному лікуванні інфекційно-респіраторних ускладнень демонструють ефективність антисептика шляхом зниження кількості грамнегативних мікроорганізмів у трахеобронхіальному секреті вже після 7-ми днів додаткового застосування інгаляцій ДКМ® порівняно з початковими рівнями мікробної колонізації ($p < 0,001$) [34].

Дослідження застосування ДКМ® в гінекологічній практиці

Вивчення клінічної ефективності використання розчину ДКМ® проводили у період підготовки до хірургічного втручання (розширеної петльової ексцизії шийки матки) жінок з цервікальною інтраепітеліною неоплазією на тлі інфікування штамами вірусу папіломи людини високого онкогенного ризику при бактерійному вагінозі та у післяопераційному періоді. Отримані результати засвідчили пришвидшення репаративних процесів шийки матки, виражений протимікробний ефект, нормалізацію мікробіоценозу піхви, елімінацію онкогенних штамів вірусу папіломи людини та безпечність вагінального використання ДКМ® до та після проведених оперативних втручань [35].

Дослідження застосування ДКМ® в стоматології

Впродовж років проводиться широке вивчення мікробіологічної та клінічної ефективності застосування ДКМ®, а також антисептичних лікарських засобів на його основі, у хворих із запальними захворюваннями порожнини рота. ДКМ® виявляє високу чутливість на клінічні штами *C. albicans* у межах 7,81-15,62 мкг/мл та бактерицидну дію щодо *S. aureus*, *S. epidermidis*, *P. aeruginosa*, *Prevotella melaninogenica* і пептострептококів [36].

При лікуванні хронічного генералізованого катарального гінгівіту застосовано лікувальну композицію (ЛК) на водній основі, що охоплювала ДКМ® (0,1%); натрієву сіль карбоксиметилкрохмалю, оксиетилцелюлозу та полівінілацетатну дисперсію. У підсумку до ЛК визначено високу чутливість штамів *E. coli* в присутності $4,49 \pm 0,27$ мкг/мл. ЛК володіла бактеріостатичною дією на *S. aureus* у присутності $0,55 \pm 0,06$ мкг/мл. Високими були протигрибкові властивості ЛК щодо клінічних штамів *C. albicans* (мінімальна фунгістатична концентрація $8,19 \pm 1,85$ мкг/мл) [5].

Додатково проводили вивчення клінічної ефективності вищезгаданої ЛК у пацієнтів з хронічним генералізованим пародонтитом I та II ступенів тяжкості. За допомогою загальноприйнятих і спеціальних методів клінічного дослідження констатовано скорочення термінів лікування та подовження ремісії патологічного процесу порівняно з традиційними лікувальними схемами [37].

Дослідження, що охоплювали розробку складу і технології стоматологічних плівок, а також гелю на основі 0,1% ДКМ® та хлоргексидину, виявили, що саме ДКМ® потенціює дію інших антимікробних засобів при комплексній терапії стоматологічних захворювань. Заразом ДКМ® володіє широким спектром антимікробної дії щодо грампозитивних коків (стафілококи, стрептококи, пневмококи), ентеробактерій, дріжджеподібних

грибів роду *Candida*, а також діє на антибіотикорезистентні штами стафілокока порожнини рота. З'ясовано, що при місцевій терапії ДКМ® резистентні форми мікроорганізмів формуються повільно [38].

На підставі власних спостережень у пародонтологічній практиці ДКМ® не поступається за своїми властивостями сучасним антисептикам, що продемонстровано клінічним випадком.

Клінічний випадок

Проведено обстеження і лікування хв. К. (20 років) з діагнозом: генералізований пародонтит (стадія I-II, ступінь А). Обстеження охоплювало огляд, збір анамнезу, рентгенологічне дослідження, визначення гігієнічного індексу Silness-Loe, пародонтальних індексів (РМА, індекс кровоточивості), визначення глибини пародонтальних кишень до та після лікування. Об'єктивно простежувались кровоточивість і набряк ясен з вираженою гіперемією (Рис. 2).

Рисунок 2. Клінічне фото тканин пародонта хв. К. (вік: 20 років). Д-з: генералізований пародонтит, стадія I-II, ступінь А. Стан до лікування

На рентгенограмі виявляли зміни у вигляді виразного розволокнення вершин міжзубних перегородок, з подекуди руйнуванням цілісності кортикальної пластинки. Показники індексів: гігієнічний індекс Silness-Loe – 2 бали (помірне нагромадження зубного нальоту в кишнях, на поверхні ясен і зубів, зумовлене візуально (без зондування); РМА – 2 бали (запалення маргінальних ясен); індекс кровоточивості – 2-й ступінь (наявність численних цяткових кровотеч і лінійної кровотечі). Середня глибина пародонтальних кишень становила 3 мм.

Пацієнтці проведено професійну гігієну ротової порожнини за протоколом SRP (ультразвуковим скелером Woodpecker UDS-L), з елементами закритого кюретажу пародонтальних кишень з наступним промиванням їх 0,02% розчином Декасану (0,02% декаметоксин). Також додатково призначали полоскання ротової порожнини (ротіві ванночки) цим розчином в домашніх умовах протягом 7 днів двічі на добу, з повторним курсом через місяць. У безпосередньому періоді після лікування простежували зменшення запального процесу в тканинах пародонта, відсутність кровоточивості ясен, набряку та неприємного запаху з порожнини рота. Ясна набули блідо-рожевого кольору внаслідок прискорення епітелізації тканин на тлі відсутності подразнювальної дії на тканини пародонта і слизової оболонки порожнини рота. Через місяць після лікування гігієнічні та пародонтальні індекси нормалізувались повною мірою: гігієнічний індекс Silness-Loe – 0 балів (наліт біля шийок зубів зонд не визначав); РМА – 0 балів (відсутність запалення ясен); індекс кровоточивості – 0 ступінь (кровоточивості немає). У віддалений після лікування період (через 3 міс.) об'єктивно констатували відсутність гіперемії та кровоточивості ясен (Рис. 3), а на рентгенограмі простежували стабілізацію патологічного процесу.

Рисунок 3. Клінічне фото тканин пародонта хв. К. Стабілізація патологічного процесу через три місяці після лікування

Отже, можна припустити, що 0,02 % розчин Декасан є ефективним препаратом у місцевому лікуванні початкових проявів генералізованого пародонтиту. Застосування Декасану, завдяки його властивостям, допомагає уникнути призначення антибіотиків і протизапальних нестероїдних препаратів при загостреному перебігу запального процесу в тканинах пародонту.

Серед літературних джерел поряд з ДКМ® у клінічній практиці типовим представником поверхневоактивних речовин є катіонний полібігуанідин – хлоргексидину біглюконат. Цей препарат також має широкий спектр протимікробної дії, включений до базового протоколу лікування захворювань тканин пародонта та вважається одним з найефективніших антисептичних засобів у сучасній медицині [39, 40, 41]. Порівняльні характеристики ДКМ® і хлоргексидину біглюконату наведені у Табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльні характеристики ДКМ® і хлоргексидину біглюконату

Властивості	ДКМ®	Хлоргексидину біглюконат
Бактерицидна дія	+	+
Віруліцидна дія	+	–
Протигрибкова дія	+	Мало виражена
Дезінфікуюча дія	+	+
Бактеріостатична дія	+	+
Побічна дія	Мінімальний ризик місцевих побічних ефектів	При тривалому застосуванні як антисептика для порожнини рота може спричинити тимчасове коричневе забарвлення зубів і втрату смакових відчуттів
Дія на дихальну систему (небулайзер)	+	–
Дія на слизову оболонку носоглотки	+	–
Дія на слизову оболонку ротоглотки	+	+

Обговорення

Підсумовуючи отримані результати пошуку з численних клінічних і лабораторних досліджень, встановлено високу антимікробну та противірусну активність антисептика ДКМ®. Проаналізовано те, що ДКМ® володіє протимікробною дією на музейні та клінічні штами мікроорганізмів *S. aureus*, *E. coli*, *P. aeruginosa*, *C. albicans*, *K. pneumoniae*. Чутливість штамів стафілококу до ДКМ® у присутності мінімальної бактерицидної концентрації, що перебуває у межах 3,9-7,8 мкг/мл, забезпечує ефективне застосування цього антисептика в клінічних умовах [6], що додатково підтверджено у багатьох дослідженнях [1, 4, 9, 10, 13, 17]. Фунгіцидну дію препарат виявляє щодо *C. albicans* – у межах 8,19±1,85 мкг/мл [21]. З'ясовано, що декаметоксин у 128 разів потенціює антибактерійну дію β-лактамів на резистентні штами стафілокока і знищує плазмиди резистентності, що запобігає появі та поширенню антибіотикорезистентності [16]. Визначено, що концентрація 0,02% ДКМ® не має алергізувальних, сенсibiliзуювальних, місцево подразнювальних властивостей і кумулятивного потенціалу [9]. За результатами проведених вірусологічних і клінічних досліджень була встановлена віруліцидна активність декаметоксину в концентрації 41,8- 62,5 мкг/мл (0,004-0,006% розчин) щодо коронавірусів, серед яких стійких до препарату штамів не було виявлено [24, 25]. Визначення віруліцидної дії ДКМ® на моделях простих і складних тест-вірусів продемонструвало, що 0,02% розчин ДКМ® виявився ефективним дезінфікуючим засобом стосовно складних респіраторних вірусів, зокрема вірусу грипу [26]. На підставі власних спостережень у пародонтологічній практиці ДКМ® не поступається за своїми властивостями сучасним антисептикам, що продемонстровано клінічним випадком. У безпосередньому періоді після лікування генералізованого пародонтиту (стадія I-II, ступінь А), а саме після проведення професійної гігієни ротової порожнини за протоколом SRP з елементами закритого юретажу пародонтальних кишень з наступним промиванням їх 0,02% розчином Декасану (0,02% декаметоксин), простежували зменшення явищ запального процесу в тканинах пародонта. Простежували процеси прискореної епітелізації тканин ясен на тлі відсутності подразнювальної дії препарату на слизові оболонки порожнини рота. Застосування Декасану, завдяки його властивостям, допомагає уникнути призначення антибіотиків і протизапальних нестероїдних препаратів, особливо при загостреному перебігу запального процесу в тканинах пародонта.

У висновках: широкий спектр дії антисептика ДКМ® (протимікробна, противірусна, фунгіцидна дія) та його біодоступність забезпечує високу терапевтичну ефективність не лише при бактерійних, але й при вірусних інфекціях. ДКМ® не всмоктується у кровотік через неушкоджені слизові оболонки й шкіру, має мінімальні побічні ефекти. З огляду на доведену багаторічну дієвість ДКМ® перспективним є включення його у нові лікарські форми, зокрема в екстемпоральні засоби місцевого спрямування у пародонтологічній практиці.

Заява наглядової ради: біоетична комісія Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, протокол №9, 21.12.2020.

Заява про інформовану згоду: інформовану згоду отримано від усіх учасників дослідження. Від пацієнта отримано письмову інформовану згоду на публікацію цієї статті.

References

1. Palij GK, Nazarchuk OA, Nagajchuk VI, Vovk IM, Nazarchuk GG. Obgruntuvannya docil'nosti zastosuvannya dekametoksynu pry antibiotiko- ta fagorezystentnosti psevdomonadnoyi khirurgichnoyi infekciyi. *Klinichna khirurgiya*. 2017;9(905):64-67 [Ukrainian].
2. Kovalchuk VP, Kondratyuk VM, Fomina NS, Kovalenko IM. Mikrobiologichne obgruntuvannya docil'nosti kombinovanogo zastosuvannya antybiotykyv i Dekasanu. *Medycyna nevidkladnykh staniv*. 2017;8(87):39-42 [Ukrainian].
3. Bektemirowa RM, Khimich SD, Kondratyuk VM, Kryzhanovs'ka AV, Fomin OO. Ocinka efektyvnosti likuvannya eksperymental'noyi gnijnoyi rany m'yakyykh tkanyv z vykorystanniam polimernogo antymikrobnogo kompozytu u vyglyadi depo formy dekametoksynu. *Visnyk Vinnycz'kogo nacional'nogo medychnogo universytetu im. M. I. Pyrogo*. 2018;22(2):318-323 [Ukrainian].
4. Palij VG, Sukhlyak VV, Bereza BM, Gonchar OO, Kryzhanovs'ka AV, Burkot VM, Zaderej NV, Olijnyk DP, Kordon YuV. Vyvchennya protymikrobnyykh vlastyvostej antyseptykyv v riznysh umovakh doslidiv. *Biomedical and Biosocial Anthropology*. 2014;22:57-60 [Ukrainian].
5. Bereza BM, Nazarchuk OA, Chepel' LI. Doslidzhennya efektyvnosti likuval'noyi kompozyciyi z dekametoksynom dlya miscevoho likuvannya gingivitu. *Biomedical and biosocial anthropology*. 2014;22:169-172 [Ukrainian].
6. Nazarchuk OA, Palij DV, Yatsula OV. Mikrobiologichna kharakterystyka rezystentnosti mikroorganizmiv do antyseptychnykh preparativ. *Visnyk problem biologiyi i medycyny* 2015;2(125):282-286 [Ukrainian].
7. Dzyublyk OYa, Gumenyuk MI, Kapitan GB, Nedlins'ka NM, Denysova OV. Efektyvnist' ta bezpeka ingyaliacijnogo zastosuvannya dekametoksynu v likuvanni khvorysh z infekciynym zagostrennyam khronichnogo bronkhitu. *Astma ta alergiya*. 2014;4:22-27 [Ukrainian].
8. Dobryans'kyj DV, Gumenyuk GL, Dudka PF, Il'nycz'kyj RI, Tarchenko IP, Kuz'menko NM. Nebulajzerna terapiya: praktychni aspekty. *Astma ta alergiya*. 2018;3:54-62. doi: 10.31655/2307-3373-2018-3-54-62 [Ukrainian].
9. Derkach NM, Shtrygol' SYu, Laryanovs'ka YuB, Koshova OYu, Kovalova EO. Specyfichna toksychnist' preparatu «Dekasan». *Klinichna ta eksperymental'na patologiya*. 2016;Tom XV,2(56):59-66 [Ukrainian].
10. Palij GK, Nazarchuk OA, Gonchar OO, Kovalenko IV, Yatsula OV. Doslidzhennya fizyko-khimichnykh, protymikrobnyykh vlastyvostej likars'kogo preparatu «Dekametoksyn». *Medychna ta klinichna khimiya*. 2016;1(18):36-44 [Ukrainian].
11. Normatyvno-dyrektyvni dokumenty MOZ Ukrayiny [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://mozdocs.kiev.ua/>.
12. Kompendium [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://compendium.com.ua>
13. Palij VG, Nazarchuk OA, Yakovets' KI. Obgruntuvannya medychnogo zastosuvannya antymikrobnyykh zasobiv, shho mistyat' dekametoksyn. *Bukovyns'kyj medychnyj visnyk*. 2017;1(81):100-105. doi: <https://doi.org/10.24061/2413-0737.XXI.1.81.2017.21> [Ukrainian].
14. Gumenyuk MI, Denysova OV, Gumenyuk GL, Opimakh SG, Ignat'yeva VI. Dekametoksyn: nebulajzerna terapiya infekciynogo zagostrennya khronichnogo bronkhitu. *Astma ta Alergiya*. 2019;3:17–28. doi: 10.31655/2307-3373-2019-3-17-28 [Ukrainian].
15. Mishhenko N. Miscevi antyseptyky v otolaryngologiyi: ne varto nextuvaty mozhlyvostyamy. *Med. gazeta. «Zdorov'ya Ukrayiny»*. Pulmonolohiia, Alerholohiia, Rynolarynholohiia. Kyiv.2015;3(31):48 [Ukrainian].
16. Berezna TH. Personifikovanyi pidkhid do likuvannya hostrykh bronkhitiv u ditei: mify chy praktyka, shcho zasnovana na dokazakh? *Med. gazeta. «Zdorov'ya Ukrayiny»*: Pulmonolohiia, Alerholohiia, Rynolarynholohiia. Kyiv.2022;1-2(58-59):15-17 [Ukrainian].

17. Gonchar OO, Nazarchuk OA, Palij DV, Kovalenko IV, Yatsula OV. Vyvchennya antymikrobnnykh vlastyvostej likars'kykh antyseptychnykh preparativ, sho mistyat` dekametoksyn. Ukrayins'kyj biofarmacevtychnyj zhurnal. 2016; 1(42):74-77 [Ukrainian].
18. Derkach NM, Suvorova ZS. The antimicrobial action of decamethoxinum substance at different pH values. Visnyk farmacii. 2016;4(88):70–75. doi: <https://doi.org/10.24959/nphj.16.2142>
19. Dudar AO, Palij GK, Kulyk AV, Pavlyuk SV, Palij DV. Antymikrobni vlastyvosti antybiotyky, dekametoksynu ta ftorkhinoloniv. Biomedical and Biosocial Anthropology. 2017;29:58-61 [Ukrainian].
20. Zhornyak OI, Divinski DM, Stukan OK, Zhornyak PV. Doslidzhennya vplyvu bilkovogo navantazhennya na antymikrobnny aktyvnist` antyseptychnykh preparativ. Visnyk Vinnyts'kogo nacional'nogo medychnogo universytetu. 2018;22(2):245-247. doi: 10.31393/reports-vnmedical-2018-22(2)-01 [Ukrainian].
21. Zhornyak OI. Doslidzhennya vplyvu tabletovanykh antyseptychnykh preparativ na adgezyvni vlastyvosti mikroorganizmiv. Zhurnal klinichnykh ta eksperymental'nykh medychnykh doslidzen`. 2013;1(2):154-158 [Ukrainian].
22. Kozlovs'ka A. Dekametoksyn pry provedenni gernioplastyky: ukrayins'ki specialisty predstavlyly na mizhnarodnij areni rezul'taty unikal'nogo eksperymentu. Medychna gazeta «Zdorov'ya Ukrainy». Khirurgiia, Ortopediia, Travmatolohiia, Intensyvna terapiia. Kyiv. 2019;4(38):36-38 [Ukrainian].
23. Gumenyuk MI, Gumenyuk GL, Opimakh SG. Efektyvnist` dekametoksynu proty skladnykh virusiv, nezalezhno vid yikh antygennoi budovy: perspektyvy vykorystannya pry suchasnykh virusnykh zakhvoryuvannyakh dykhal'nykh shlyakhiv (Oglyad). Aktual'na infektologiya. 2020;1(8):25-33. doi: 10.22141/2312-413x.8.1.2020.196168 [Ukrainian].
24. Dzyublyk OYa, Dzyublyk IV, Trokhymenko OP, Bororova OL. Virulicydna diya dekametoksynu in vitro po vidnoshennyu do koronavirusu infekciynogo bronkhitu. Ukr. pul'monol. zhurnal. 2020;2:27-30. doi: 10.31215/23 [Ukrainian].
25. Dziublyk IV, Trokhymenko OP, Soloviov SO, Trokhymchuk VV, Bororova OL, Yakovenko OK. Efektyvnist in vitro dekametoksynu dlia shvydkoi inaktyvatsii respiratornoho koronavirusu. Farmatsevtychnyj zhurnal. 2022;T.77(2):87-98. doi: 10.32352/0367-3057.2.22.09 [Ukrainian].
26. Panchuk SI, Gumenyuk MI, Trokhymenko OP, Dzyublyk IV. Virulicydna diya dekametoksynu po vidnoshennyu do virusnykh trygeriv infekciynogo zagostrennya bronkhial'noyi astmy. Ukr. pul'monol. zhurnal. 2014;2:48-51 [Ukrainian].
27. Nazarchuk OA, Nagajchuk VI, Nazarchuk GG, Chornopyshhuk RM. Mikrobiologichne ta gistologichne doslidzhennya efektyvnosti zastosuvannya antyseptychnykh zasobiv prolongovanoyi diyi v likuvanni ran paciyentiv z opikamy. Art of medicine. 2018;4:129-135 [Ukrainian].
28. Shapryns'kyj VO, Makarov VM, Nazarchuk OA, Sulejmanova VG. Vybir antyseptykyv dlya miscevoyi sanatsiyi abscesiv pechinky. Art of medicine. 2018;3(7):153-157 [Ukrainian].
29. Nychytajlo ME, Bulyk YY. Preventyvna antybiotykoiterapiia i mistseva sanatsiia vohnyshch v likuvanni infektsiinoho pankreonekrozu i yoho uskladnen. Klinichna khirurgiia. 2018;85(6):21-23. doi: 10.26779/2522-1396.2018.06.21 [Ukrainian].
30. Nazirov FN, Aripova NU, Makhkamova MN, Yamalov SI, Pulatov MM, Magzumov IKh, Isrojlov BN. Zastosuvannya antyseptyky dekasana v kompleksnomu likuvanni perytonitu. Klinichna khirurgiia. 2014;1:26-27 [Ukrainian].
31. Dzyublyk OYa, Gumenyuk MI, Kapitan GB, Nedlins'ka NM, Denysova OV. Efektyvnist` ta bezpeka ingalyacijnoho zastosuvannya dekametoksynu v likuvanni khvorykh z infekciynym zagostrennyam khronichnogo bronkhitu. Astma ta alergiya. 2014;4:22-27 [Ukrainian].
32. Gumenyuk MI, Opimakh SG, Gumenyuk GL, Ignatyeyeva VI. Dekametoksyn: dopomoga khvorym z infekciynym zagostrennyam bronkhial'noyi astmy. Ukr. pul'monol. zhurnal. 2019;2:25-32. doi: 10.31215/2306-4927-2019-104-2-25-32 [Ukrainian].

33. Gumenyuk MI, Panchuk SI, Ignatyeyeva VI, Denisova OV. Vplyv ingalyaciyi rozchynu antyseptyka dekametoksynu na pokaznyky funkciyi zovnishn'ogo dykhan'nya u paciyentiv z infekciynym zagostrennyam bronkhial'noyi astmy. *Astma ta alergiya*. 2015;3:23-27 [Ukrainian].
34. Nazarchuk OA, Dmytriiev DV, Dmytriiev KD. [Clinical, microbiological research of the effectiveness of inhalation use of quaternary ammonium antiseptic in the prevention and treatment of infectious respiratory complications in critically ill patients](#). *Biomedical research and therapy*. 2018;5(12):2850-2862.
35. Rud' VO, Konkov DH, Taran OA, Bulavenko OV. Terapiia tservikalnoi neoplazii na tli bakterialnoho vahinozu. *Reproduktyvna endokrynolohiia*. 2021;4(60):116-120 [Ukrainian].
36. Palij GK, Nazarchuk OA, Faustova MO, Palij VG, Yatsula OV. Doslidzhennya efektyvnosti antymikrobn'nykh preparativ u paciyentiv iz zapal'nymy zakhvoryuvannyamy porozhnyny rota. *Visnyk problem biologiyi i medycyny*. 2016;3(130):220-225 [Ukrainian].
37. Bereza BM, Chepel' LI, Bereza YeM, Shevchuk NM. Vyvchennya klinichnoyi efektyvnosti likuval'noyi kompozyciyi z dekametoksynom u khvorykh khronichnym generalizovanyim kataral'nym gingivitom ta khronichnym generalizovanyim parodontytom. *Biomedical and Biosocial Anthropology*. 2016;26:149-154 [Ukrainian].
38. Davtyan LL, Reva DV. Obgruntuvannya sposobu vvedennya dekametoksynu ta lidokayinu gidrokhloridu do skladu osnovy likars'kykh plivok. *Farmacevtychnyj zhurnal*. 2016;5:43-49 [Ukrainian].
39. Karpiński TM, Szkaradkiewicz AK. Chlorhexidine – pharmacobiological activity and application. *European Review for Medical and Pharmacological Sciences*. 2015; 19: 1321-1326.
40. James P, Worthington HV, Parnell C, Harding M, Lamont T, Cheung A, Whelton H, Riley P. Chlorhexidine mouthrinse as an adjunctive treatment for gingival health. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. 2017;3:2-192. doi: 10.1002/14651858.CD008676.pub2.
41. Brookes Zoë LS, Bescos R, Belfield LA, Kamran A, Roberts A. Current uses of chlorhexidine for management of oral disease: a narrative review. *Journal of dentistry*. 2020;103:15-32. <https://doi.org/10.1016/j.jdent.2020.103497>.